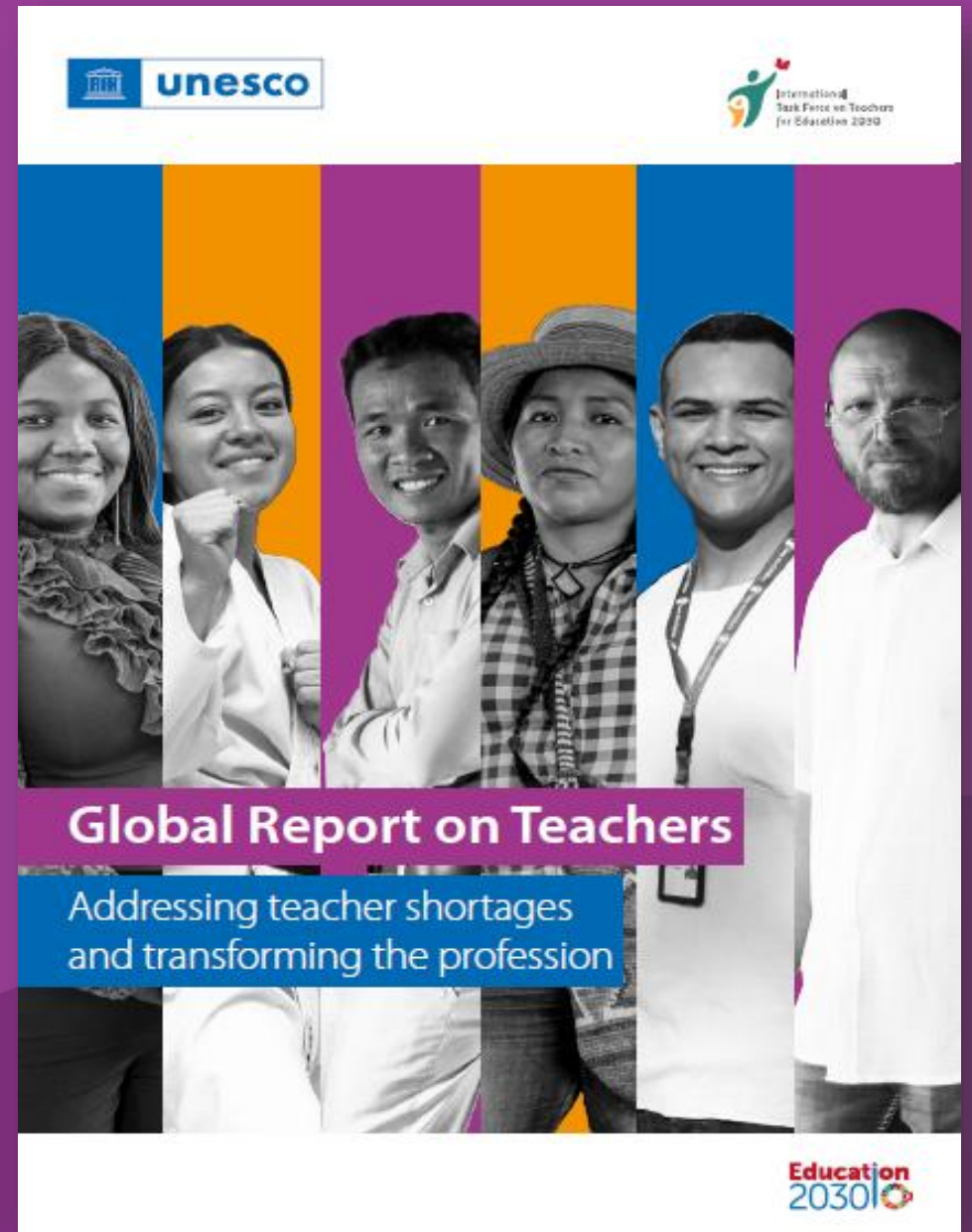

Globālais ziņojums par skolotājiem

Skolotāju nepietiekamā skaita novēršana
un profesijas pārveidošana

Konsultatīvā padome “Izglītība visiem”
Latvijas Republikas Izglītības ministrija
Rīgā 2025. gada 24. septembrī

Karloss Vargass (*Carlos Vargas*),
UNESCO Skolotāju nodaļas
Skolotāju darba grupas sekretariāts

Ceļā uz jaunu izpratni par skolotājiem un mācīšanu

<https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2025/08/world-summit-teachers-final-santiago-consensus-en.pdf>

Pieci gadi līdz 2030. gadam: ir jānovērš skolotāju nepietiekamais skaits

Kvantitatīvais trūkums

- Lai līdz 2030. gadam nodrošinātu vispārējo izglītību visiem, trūkst 44 miljoni skolotāju visā pasaulē – 13 miljoni pamatzglītības un 31 miljons vidējās izglītības posmā.
- Subsahāras Āfrikā trūkst **15 miljonu skolotāju**.
- **Eiropā** un Ziemeļamerikā **trūkst 4,8 miljonu** skolotāju.

Kvalitatīvais trūkums

- **Kvalificēti pedagogi.** Eiropā kvalifikācija ir 94 % skolotāju pamatzglītības posmā un 89 % skolotāju vidējās izglītības posmā.
- **Apmācīti pedagogi.** Jaunumi – digitālās tehnoloģijas un mākslīgais intelekts; nemainīgi aktuāli jautājumi – apvienotas klases, vairākas kultūras vienā klasē un mācīšana vairākās valodās.

Skolotāju nepietiekamā skaita novēršana: problēmas un sekas

- Daudzdimensionāla parādība: **demogrāfiskās pārmaiņas** un skolotāju atbirums
 - Pedagogu novecošana: 50 % skolotāju Itālijā un Lietuvā ir vecāki par 50 gadiem
- **Skolotāju atbirums.** Profesiju pamet nepieredzēti daudz skolotāju. Darbu atstājušo skaits ir dubultojies no 4,62 % 2015. gadā līdz 9,06 % 2022. gadā.
- **Atalgojums joprojām nav spējīgs piesaistīt skolotājus** 50 % valstu (vairāk nekā 20 valstīs alga lielākoties nav pietiekama, lai apmierinātu ikdienas pamatvajadzības).
- **Darba apstākļi.** Būtiskie un simboliskie.
- **Starptautiskā un iekšējā mobilitāte** (pārvilināšana) un pārvietošana, īpaši krīzes teritorijās.
- **Dažādās skolotāju skaita nepietiekamības izpausmes.** Dzimumu pārstāvība, atrašanās vieta, spējas, daudzveidība (lingvistiskā, kultūru dažādība).

Skolotāju nepietiekamā skaita mazināšanas instrumenti

Algu un pensionēšanās shēmu uzlabošana

Piesaistīti un noturēti skolotāji **Kazahstānā, Kirgizstānā, Šanhajā, Latvijā, Francijā, Horvātijā un Skotijā.**

Tehnoloģiju integrēšana

Karjeras attīstība un savstarpējā mācīšanās **Kenijā, Dienvidsudānā, Ugandā, Somijā un Austrijā.**

Apmācības, mentorings un psiholoģiskā atbalsta programmas

Palīdzējuši skolotājiem ārkārtējās situācijās un krīzes skartajās teritorijās **Kenijā un Kamerūnā** un nodrošinājuši psihosociālo atbalstu vairāk nekā 40 Subsahāras Āfrikas valstīs (Covid-19 laikā).

Skolas, vecāki un kopienas, kas veido komitejas

No vardarbības pasargāta izglītība un skolotāji **Libērijā, Nepālā, Šrilankā un Zimbabvē.**

Skolas vadība un pedagoģiskā prakse, kas veicina skolotāju sadarbību

Sekmējušas labākus skolēnu rezultātus UNESCO salīdzinošajā un skaidrošajā pētījumā ERCE, **Latīņamerikā un Somijā.**

Darbā ievadīšanas programmas jaunajiem skolotājiem un direktoriem

Nodrošinājušas profesionālo integrēšanos **Skotijā un Kubā.**

Skolotāju vadības informācijas sistēmas

Vieglāk plānot vajadzīgo personālu un taisnīgu skolotāju izvietojumu **Malāvijā, Senegālā, Sjerraleonē, Dienvidāfrikā un Ugandā.**

Stimuli

Palīdzējuši piesaistīt un noturēt skolotājus attālos rajonos vai rajonos ar nepietiekamu skolotāju skaitu un risināt izglītības nevienlīdzību **Ķīnā un Ekvadorā.**

Ieguldījumi skolotājos: finansējuma plaisas novēršana līdz 2030. gadam

Publiskie izglītības tēriņi 2021. gadā bija vidēji 4,2 % no IKP, taču joprojām ir vērojams finansējuma trūkums.

Budžeta finansējums pasaulē sedz 78 % izglītības izdevumu. Joprojām liela nozīme ir citiem finansējuma piešķirējiem, kas sedz 13 % kopējo izglītības izdevumu valstīs ar zemiem ienākumiem.

Pedagogu izmaksas un skolotāju atbirtuma izmaksas

- Valstīs ar zemiem un vidējiem ienākumiem skolotāju algas veido lielāko daļu jeb 75 % izglītības jomas izdevumu.
- Pieaugošā parādu krīze valstīs ar zemiem ienākumiem apdraud publiskos izdevumus izglītībai, un 2022. gadā ar parādu problēmām vai augstu parādu risku sastapās jau 58 % valstu salīdzinājumā ar 21 % 2013. gadā.
- Augsti pedagogu atbirtuma rādītāji rada papildu izmaksas jaunu skolotāju pieņemšanai darbā un apmācībai. Apvienotās Karalistes aplēses liecina, ka 208 miljoni mārciņu gadā izlietoti, lai apmācītu skolotājus, kas darbu pametuši pirmajos divos gados pēc kvalifikācijas iegūšanas.
- Pētījumi liecina, ka 35 stundas gadā ilga kvalitatīva profesionālās izaugsmes programma Anglijas skolotājiem **desmit gadu laikā** izmaksātu aptuveni **4 miljardus mārciņu**, bet tās sniegtais neto sociālais **ieguvums būtu 61 miljards mārciņu** un izpaustos galvenokārt kā augstāks skolēnu izglītības apguves līmenis un lielāki ienākumi dzīves laikā.

Prognozētās ikgadējās izmaksas jaunu skolotāju finansēšanai vispārējās izglītības mērķiem

- Kopā 120 miljardi ASV dolāru
- Subsahāras Āfrikā 39 miljardi ASV dolāru

Valstu individuālajos skolotāju darbā pieņemšanas plānos prognozētās izmaksas ir mazākas – par 11,5 % zemākas pamatizglītības jomā un par 20 % zemākas vidējās izglītības jomā.

Skolotāja profesijas pielāgošana jaunai kopējai izglītības izpratnei

- 1. Profesija, kurā ir dzimumu līdzsvars un iekļaujoša dažādība.** Austrija un Vācija ir īstenojušas iniciatīvas, lai veicinātu sieviešu līderību un pirmsskolas izglītības posmā pieņemtu darbā vairāk vīriešu. Nedaudz vairāk kā desmit gadu laikā Vācija ir divkāršojusi pedagogu vīriešu skaitu pirmsskolas izglītībā.
- 2. Skolotāju motivācijas stiprināšana ar vilinošu, sadarbību veicinošu un noderīgu mūžizglītību.** Anglija 2015. gadā uzsāka pilotprogrammu “Atgriezties mācīt”.
- 3. Apmācības skolotājiem, kā gūt iespējami augstāko labumu no tehnoloģijām.** Ēģiptes Skolotāju profesionālā akadēmija.
- 4. Uzlabot skolotāju profesionalitāti, tostarp skolotāju sākotnējās izglītības un profesionālās izaugsmes programmas.** Āfrikas Savienības Āfrikas skolotāju kvalifikācijas sistēma, UNESCO Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija skolotājiem (ISCED-T). Profesionālās izaugsmes programmas ievērojami veicina augstāku skolēnu izglītības apguves līmeni un lielākus ienākumus dzīves laikā.
- 5. Atbilstoši kvalificētu līgumskolotāju pārvilināšana pastāvīgā darbā skolā.** Indonēzijā 544 tūkstoši līgumskolotāju ir pieņemti pastāvīgā darbā.

Skolotāja profesijas pielāgošana jaunai kopējai izglītības izpratnei

6. Līdzsvars starp atbildību un autonomiju. Globāla pedagoga profesijas standartu sistēma. Somijā skolotāju autonomija un reflektējošais profesionālisms spēcīgi attīstās arī bez standartizētiem testiem skolotāju snieguma novērtēšanai.

7. Skolotāju motivēšana ar horizontālas un vertikālas izaugsmes iespējām, lai uzlabotu viņu profesionālo izaugsmi. Lietuvā karjeras kāpnes nodrošina gan horizontālu, gan vertikālu mobilitāti.

8. Ideju apmaiņas un inovāciju sadarbība. Ruandas programma “Vadīt, mācīt un mācīties kopā” ar prakses kopienu palīdzību veicina skolotāju sadarbību, stiprina motivāciju un problēmu risināšanu par spīti lielajai darba slodzei. Prakses kopienas kā valsts politikas elements Korejā.

9. Skolotāju iesaistīšana profesionālās izaugsmes lēmumu pieņemšanā. Velsas saskaņotie centieni 2014. gadā veidot politiku kopīgi ar dažādām ieinteresētajām personām, tostarp skolotājiem.

Pedagogu izglītības un profesionālās izaugsmes pārveidošana

Kļūt par skolotāju (profesionālā identitāte, karjera un mūžizglītība)

Mūžizglītības perspektīva: no kursos balstītām, obligātām, individuālām apmācībām uz **skolotāju vadītiem mūžizglītības un sadarbības procesiem**

Skolotāji kā **zināšanu ražotāji** (sadarbība)

Skolotāju iesaistīšana profesionālās izaugsmes **lēmumu pieņemšanā**

Aktīva un noderīga pedagogija: **atšķirības starp skolotāju sākotnējo izglītību un pedagoģisko praksi**

Digitālā pagrieziens radītās grūtības (**mākslīgais intelekts**)

Digitālais pagrieziens un mākslīgais intelekts

Solījums

- Pārveidot pedagogisko praksi
- Samazināt skolotāju darba slodzi
- Uzlabot skolēnu mācību rezultātus
- Atbrīvot skolotāju laiku
- Paplašināt piekļuvi kvalitatīvam saturam

Riski

- Izglītības dehumanizācijas risks
- Deprofesionalizācijas risks, kognitīvā atrofija
- Skolotāju nozīmes samazināšanās risks
- Nevienlīdzības saasināšanās risks

AI competency framework for teachers

[Mākslīgā intelekta kompetenču ietvars skolotājiem](#)

Paldies!

bit.ly/2024GRT